

Országos Szakiskolai Közismereti Tanulmányi Verseny

2011/2012

IRODALOM – MAGYAR NYELV ÉS HELYESÍRÁS

I. (iskolai) forduló

2012. február 6.

MEGOLDÁS – PONTOZÁS

Kedves Versenyző!

A feladatok megoldására 60 perc állt rendelkezésére.

A feladatok megoldásához segédeszközt nem használhattak.

A feladatoknak sok esetben a megadottól eltérő jó megoldása is lehet.

Az egyes részfeladatokra adható pontszámok nem csoportosíthatók át, de bármely jó megoldás esetén megadhatók.

Sikeres feladatmegoldást kívánunk!

1. feladat

(20 pont)

Olvassa el figyelmesen Csokonai Vitéz Mihály: *A Reményhez* című versét, majd válaszoljon a kérdésekre!

Földiekkel játszó
Égi tűnemény,
Istenségnek látszó
Csalfa, vak Remény!
Kit teremt magának
A boldogtalan,
S mint védangyalának,
Bókol úntalan.
Síma száddal mit kecsegtetsz?
Mért nevetsz felém?
Kétes kedvet mért csepegtetsz
Még most is belém?
Csak maradj magadnak!
Biztatóm valál;
Hittem szép szavadnak:
Mégis megcsalál.

Kertem nárcisokkal
Végig ültetéd;
Csörgő patakokkal
Fáim éltetéd;
Rám ezer virággal
Szórtad a tavaszt
S égi boldogsággal
Fűszerezted azt.
Gondolatim minden reggel,
Mint a fürge méh,
Repkedtek a friss meleggel
Rózsáim felé.
Egy híjját esmértem
Örömmnek még:
Lilla szívét kértem;
S megadá az ég.

Jaj, de friss rózsáim
Elhervadtanak;
Forrásim, zöld fáim
Kiszáradtanak;
Tavaszom, vígságom
Téli búra vált;
Régi jó világom
Méltatlanra szállt.
Óh! csak Lillát hagyta volna
Csak magát nekem:
Most panaszra nem hajolna
Gyászos énekem.
Karja közt a búkat
Elfelejténem,
S a gyöngykoszorúkat
Nem irigyleném.

Hagyj el, óh Reménység!
Hagyj el engemet;
Mert ez a keménység
Úgyis eltemet.
Érzem: e kétségbe
Volt erőm elhagy,
Fáradt lelkem égbe,
Testem földbe vágy.
Nékem már a rét hímetlen,
A mező kisült,
A zengő liget kietlen,
A nap éjre dült.
Bájosló lány trillák!
Tarka képzetek!
Kedv! Remények! Lillák!
Isten véletek!

A költő a verset Lilla elvesztése után írta.

a) Mi volt Lilla valódi neve, és hogyan „vesztette el” őt a költő?

Vajda Julianna

(1)

Máshoz (gazdag kereskedőhöz) adták a szülei

(1)

b) Melyik versszak fejezi ki a lírai én boldogságát?

2. versszak

(1)

c) Helyettesítse mai szóval a versben szereplő alábbi kifejezéseket!

égi tűnemény:

égi látomás/tündérkép

(1)

egy híjját:

egy dolog hiányzott/hiányát

(1)

kétes kedv:

kétely/kételkedés/csalódás

(1)

panaszra hajol:

panaszkodik

(1)

a rét hímetlen:

virágok nélküli/kopár

(1)

liget kietlen:

puszta/sivár/elhagyott

(1)

A megadottól eltérő, de helyes válaszok esetén is adható pont.

d) Milyen szavakkal jellemzi a költő a Reményt? Nevezzen meg négyet!

Az elfogadható válaszok (csalpa, vak, földiekkal játszó, égi tünemény, istenségnek látszó, védangyal, sima száj, biztatóm, szép szavad) közül bármelyikre adható pont, de legfeljebb (4)

e) Soroljon fel négy olyan várost, ahol Csokonai járt!

Az elfogadható válaszok (például: Debrecen, Sárospatak, Keszthely, Pozsony, Curgó, Komárom, Kiskunhalas (esetleg Halas), Kecskemét, Pest, Kaposvár, Lőcse, Bicske, Nagybajom, Szigetvár, Karcag, Nagyvárada) közül bármelyikre adható pont, de legfeljebb (4)

f) Válassza ki, melyik szövegtípushoz áll legközelebb a vers! Röviden indokolja választását!

pályázat, fellebbezés, önéletrajz, panaszlevél, kérvény

Panaszlevél (1)

Panasza a megszemélyesített Reménynek szól, tehát van címzett, majd felsorolja fájdalma okait, a végén pedig összegzi, miszerint nincs értelme további életének.

A kiemelt szavak megtalálhatók a válaszadásban. (1)

Tartalmas, koherens megfogalmazás. (1)

2. feladat

(1 pont)

Milyen szövegtípusba illik Arany János: A fülemüle című verse?

Vita/vitatkozás (1)

A (bíróági) tárgyalás nem fogadható el, mert az csak egy rész a költeményben.

3. feladat

(4 pont)

Az alábbi részlet ismerős lehet Arany János verséből. Magyarázza meg a vastagított két sor szövegbeli jelentését!

*"Ráütvén a két zsebére
S rámutatván a két félre,
Törvényt monda e szavakkal
A szegény fülemilére:
Hallja kendtek!
Se ide nem, se oda nem
Fütyöl a madárka, hanem
**(Jobb felől üt) nekem fütyöl,
(Bal felől üt) s nekem fütyöl:**
Elmehetnek."*

A válasznak az alábbi elemeket kell tartalmaznia: a bíró válasza ez Péternek és Pálnak, jobb illetve bal zsebére üt, amelyek mindegyikében pénz van Pétertől és Páltól. Meg akarták vesztegetni a bírót, aki egyik félnek sem adott igazat. (4)

4. feladat

(4 pont)

Milyen más, alternatív megoldása lehetne Péter és Pál vitájának? Fogalmazzon tömören, 3-4 mondatban! (Segítségül néhány kifejezés: bölcs, igazságos, megértő, összetartozás, harmónia, irigy, önző, kevély.)

A válasz legalább 3 mondat legyen, tartalmas, koherens. A megadott szavakból elegendő, ha 2-3 szerepel a fogalmazásban, de nem hiba, ha többet is felhasznál a versenyző. Többféle válasz elfogadható, a napjaink elvárásaihoz illeszkedő, a 19. századi értékítéllettől merőben eltérő megoldásokat is beleértve. A hangsúly a kreativitáson és a jó szövegalkotáson van. (4)

Súlyos vagy durva helyesírási hibák esetén legalább 1 pontot le kell vonni.

5. feladat

(7 pont)

Húzza alá a helyes választ!

a) Kinek a szülővárosa Szódemeter?

Arany

Csokonai

Kölcsey

b) Kinek a feleségét hívták Ercsey Juliannának?

Arany

Csokonai

Kölcsey

c) Ki írta a Himnuszt?

Arany

Csokonai

Kölcsey

d) Ki volt a nagykőrösi gimnázium tanára?

Arany

Csokonai

Kölcsey

e) Ki volt a csurgói gimnázium tanára?

Arany

Csokonai

Kölcsey

f) Kinek kellett elhagynia a debreceni Református Kollégiumot?

Arany

Csokonai

Kölcsey

g) Ki volt országgyűlési képviselő?

Arany

Csokonai

Kölcsey

6. feladat

(7 pont)

Ebben a feladatban Kölcsey Ferenc intelmeihez hasonlókat olvashat a *Nyelvi illem – nagy-
szüleink kiskorában* című könyv alapján. Párosítsa az intelmeket a megadott fogalmakkal!
Írja a megfelelő szót az egyes mondatok után (mindenhová csak egyet)!

szeretet, tisztelet, büszkeség, gondoskodás, alázat, illem, kitartás, fegyelem

a) Tanulj szorgalmasan, mert az életben tudás nélkül nem boldogulsz!

kitartás

(1)

b) Kövesd a példát, és légy te is példaadó! Viselkedésben, tisztességben, önfegyelmezésben mindig légy az elsők között!

fegyelem

(1)

c) Tanuld megbecsülni más munkáját, törekedj a szépre és a jóra!

illem

(1)

d) Szeresd a várost, melyben élsz! Rosszat ne mondj róla! Közös erő és akarat reményei az örök-
életű alkotások.

büszkeség

(1)

e) Szüleid nem magukért, hanem érted élnek. Szerezz nekik örömet! Ne légy hálátlan!

szeretet

(1)

f) A madarakat, a fákat, az ültetvényeket, a közös vagyont védj és kíméld! Ezt másoktól is köve-
teld meg!

gondoskodás

(1)

g) Gondolj hálásan a tanítóidra! Ők a legnemesebb, de legnehezebb munkát végzik. Neked is sok
kincset adtak.

tisztelet

(1)

- 7. feladat** (4 pont)
A Kölcsey által vállalt és hirdetett elvek közt fontos szerepe volt a magyar nyelv hivatalossá tételének. Ha most élne, hogyan javítaná ki az alábbi mondatokat?
- a) Van valami ebben az ügyben, amely nekem nem tetszik.
..., ami nekem nem tetszik. (1)
*Akkor is megadható a pont, ha nem a teljes mondatot írja le.
Súlyos vagy durva helyesírási hiba esetén a pont nem adható meg.*
- b) Molnár úr kérdést intézett a szomszédjához.
Molnár úr megkérdezte a szomszédját. (1)
Súlyos vagy durva helyesírási hiba esetén a pont nem adható meg.
- c) Közreműködünk az elsősegélynyújtásnál.
... elsősegélynyújtásban. (1)
Súlyos vagy durva helyesírási hiba esetén a pont nem adható meg.
- d) Az utánpótlást tanfolyamokon keresztül biztosítják.
... tanfolyamokkal biztosítják. (1)
Súlyos vagy durva helyesírási hiba esetén a pont nem adható meg.
- 8. feladat** (2 pont)
A magyar kultúra napja 1989 óta: január 22. Milyen esemény miatt esett a választás erre a napra?
Kölcsey 1823-ban ezen a napon fejezte be a Himnusz kéziratát. (2)
- 9. feladat** (3 pont)
„Derús kedvvel, örömködve csiszoljátok nyelvetek.” (Bencze Imre: Szóval játszunk) Fejtse meg a vicces szómagyarázatok az alábbi logika mentén!
folyó melletti kirándulás – parti túra → partitúra
- a) házikómat veri az esőlakomázik (1)
b) nagyon szép pacipazarló (1)
c) ronccsá vált tömegközlekedési eszköz rombusz (1)
- 10. feladat** (10 pont)
Pótolja a hiányzó ÍRÁSJELEKET az alábbi mondatokban!
Minden hibás jelölésért le kell vonni 1-1 pontot.
- a) A rengeteg technikai nehézség közepette is különös gondot okozott a címadás: hosszas viták után a Magyarok címet választották, hogy tanúskodjanak a történelmi és kulturális folytonosság mellett. (3)
b) Hát még mit nem! (1)
c) Hát akkor mondd meg fiam, hány kilométeres sebességgel forog a Föld! (2)
d) Reméljük, elérte, amire vágyott, és megtalálta a boldogság perceit, mialatt elárasztotta a siker és a pénz. (4)
- 11. feladat** (6 pont)
Szótagolja az alábbi mondatok szavait! (Húzzon egy-egy függőleges vonalat azon betűk közé, ahol a szótagok határa van!)
- A me-cha-ni-kus pró-bá-kat is ki-bír-ják az al-kat-ré-szek. (1)
Ad-ja-nak a be-teg-nek lán-dzsás ú-ti-fű szi-ru-pot! (1)
A ver-seny-ző-ke-t a szü-net-ben inst-ruk-ci-ók-kal lát-ták el. (1)

- Tó-thék es-te-fe-lé az út-cá-juk-ban sé-tál-tak. (1)
Szem-lá-to-mást jól si-ke-rült a dísz-szem-le. (1)
A bo-dza bo-gyó-já-ból íz-le-tes lek-várt főz-nek. (1)

Kizárólag hibátlanul jelölt mondatokra adható meg a pont.

12. feladat (2 pont)

Miben azonosak a következő szavak?

szendvics, konyak, ferencjóska, ádámcsutka, katicabogár, röntgenezés, makadámút

Mindegyik szó tulajdonnévből származik/tulajdonnév köznevesülése. (2)

13. feladat (8 pont)

Mi a kakuktkojás az alábbi szócsoportokban? Karikázza be, és indokolja meg döntését!

a) valál, megcsalál, hittem, elhervadtanak, ültetéd

hittem (ma is ebben az alakban használjuk a szót/toldalékot) (1 + 1)

b) panaszra, gyöngykoszorúkat, éneke, biztatóm, nárcisokkal

gyöngykoszorúkat (összetett szó) (1 + 1)

c) boldogsággal, reggel, meleggel, virággal

reggel (ez a szótő/nem ragozott/nincs teljes hasonulás) (1 + 1)

d) földiekkel, fűszerezted, tűnemény, zöld, ültetéd

fűszerezted (megfelel az írásmódja a mai szabályoknak is) (1 + 1)

14. feladat (12 pont)

A szóelemek találkozó hangjai kölcsönösen hatnak egymásra, s kiejtésben e hangok gyakran megváltoznak, írásunk azonban nem jelöl minden alkalmi változást. Megkülönböztünk minőségi és mennyiségi változásokat. A következő szavakat helyezze el – a változások törvényszerűségei szerint – a táblázat megfelelő oszlopába! Csak a betűjeleket kell beírni!

a) patakokkal

b) fáradt

c) kecsegtetsz

d) vígságom

e) kétségbe

f) kiszáradtanak

g) fűszerezted

h) boldogsággal

i) repkedtek

j) szállt

k) hagyta

l) maradj

Részleges hasonulás	Teljes hasonulás	Összeolvadás	Rövidülés
<i>c)</i>	<i>a)</i>		
<i>d)</i>	<i>b)</i>	<i>c)</i>	
<i>g)</i>	<i>f)</i>	<i>e)</i>	<i>j)</i>
<i>h)</i>	<i>h)</i>	<i>l)</i>	
<i>k)</i>	<i>i)</i>		

Minden jól elhelyezett szó 1-1 pont. a több helyre is elhelyezhető szavakat elegendő egyik helyen szerepeltetni.

15. feladat (10 pont)

Gondoljon arra, hogy egy nagyon szép helyen üdül! Számoljon be élményeiről levélben képzeletbeli kedvesének!

Tartalom:

- ha a fogalmazás megfelel a megadott témának és műfajnak, érdekes, színes a beszámoló, a kedves iránti érzelmeket felvillantja (3)
- ha a fogalmazás megfelel a megadott témának, és műfajnak, de nem elég érdekes, színes, nem elég személyes (2)
- ha kevésbé felel meg a műfaji elvárásoknak, felszínes, lényeges tartalmi motívumok hiányoznak belőle, személytelen (1)

- ha nem felel meg a témának, műfajnak (0)
- Szerkezet:
- a teljesség igényével szerkesztett, a magánlevél formai kellékeit tartalmazza, logikus, a szerkezeti elemek aránya megfelelő (3)
 - ha valamelyik szempont nem érvényesül (2)
 - ha a bekezdés első sorában feltüntetett szempontokból kettő nem teljesül (1)
 - ha összefüggéstelen mondatok sora, ill. levélnek nem minősíthető (0)
- Nyelvhelyesség:
- köznyelvi stílusban készült, nyelvhelyességi szempontból kifogástalan, nem fordul elő benne szleng kifejezés (1)
 - más esetben (0)
- Helyesírás:
- az elvárt terjedelemnek megfelelő szövegben 3-4 központosági hiba; 1-2 ékezethiba; legfeljebb 1, nem súlyos helyesírási hiba (egybeírás-különírás), kivéve az igekötős igék helytelen írását (2)
 - legfeljebb 3-4 központosági hiba, 3-4 ékezethiba (a helytelenül formált ékezetek is, pl. vízszintes vonalat húz a két pont helyett), legfeljebb 2 helyesírási hiba a súlyosság fokától függetlenül (1)
 - több hiba, mint a felsorolásban megengedett (0)
- Külsőalak:
- rendezett, áttekinthető, esztétikus, a javítások egyértelműek, jól olvasható az írás, a pontsoron kívüli területet bal és jobb oldalon csak jelentéktelen mértékben használja (1-2 betűhelynyire) (1)
 - ha az előzőek nem érvényesülnek maradéktalanul (0)

Ha a terjedelem nem teszi lehetővé valamelyik szempont megítélését, arra szempontra nem adható pont.